

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Юридичний факультет
Кафедра історії та теорії держави і права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Котляр Ю.В.

_____

“31” 08 2022 року

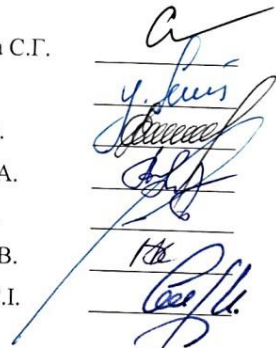
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Спеціальність 081 «Право»

Розробник
Завідувач кафедри розробника
Завідувач кафедри спеціальності
Гарант освітньої програми
Декан юридичного факультету
Т.В.О. Директор НН ІПО
Начальник НМВ

Ковальова С.Г.
Лісна І.С.
Ткаля О.В.
Коваль А.А.
Січко Д.С.
Каблуча І.В.
Шкірчак С.І.

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Миколаїв – 2022 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни		
Найменування дисципліни	Філософія права		
Галузь знань	Право		
Спеціальність	081 Право		
Спеціалізація (якщо є)	Цивільно-правова, кримінально-правова		
Освітня програма			
Рівень вищої освіти	Магістр		
Статус дисципліни	Нормативна		
Курс навчання	V		
Навчальний рік	2022-2023		
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма	
	I	III, IV	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин		
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма	
	– лекції	15	4
	– семінарські заняття	15	6
	– годин самостійної роботи студентів	60	80
Відсоток аудиторного навантаження	33 %	11 %	
Мова викладання	Англійська	Англійська	
Форма підсумкового контролю	Залік	Залік	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: засвоєння студентами світоглядних, духовних та моральних засад права для його застосування у різноманітних сферах юридичної практики, формування у майбутніх фахівців поглиблених знань щодо сенсу права, його сутності, поняття, цінності і значимості, ролі в житті людини, суспільства та держави.

Завдання:

1. Набуття студентами знань про існуючі філософські проблеми юриспруденції – праворозумінні, співвідношенні права з мораллю та релігією, про буття і цінність права, проблему співвідношення держави, права, громадянського суспільства, про роль права у житті людини.

2. Формування у студентів навичок використання доктринальних правових ідей при вирішенні юридичних казусів.

3. Долучення студентів до філософського рівня пізнання правової дійсності за допомогою ознайомлення з різними філософськими концепціями – від давньогрецької філософії до постмодернізму Дельоза і Бодрійяра.

4. Становлення правової культури майбутнього фахівця і розкриття духовно-морального коріння вітчизняного права і професії юриста.

5. Набуття навичок та вмінь оперувати філософськими концепціями у

професійній діяльності – у сфері правотворчості та правозастосування, а також у науковій роботі.

Передумови вивчення дисципліни:

Очікувані результати навчання:

В результаті вивчення дисципліни студент отримує:

Загальні компетентності:

- Здатність спілкуватися іноземною мовою у професійній сфері як усно, так і письмово (ЗК5).

Спеціальні (фахові) компетентності спеціальності:

– Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції (СК5) ;

– Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності (СК9);

– Здатність розвивати та утверджувати етичні стандарти правничої діяльності, стандарти професійної незалежності та відповідальності правника (СК12).

Програмні результати навчання:

- Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання (ПРН1);

- Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами (ПРН2);

- Вільно спілкуватися правничою іноземною мовою (однією з офіційних мов Ради Європи) усно і письмово (ПРН5);

- Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права (ПРН10).

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Семінарські,	Самостійна робота
1	The subject, the tasks, methods and functions of the Philosophy of law	2	2	7
2	Philosophy of law since Ancient Age till XVI c.	2	2	8
3	Philosophy of law of Modern Age	2	2	8
4	Philosophy of law from the early 20th century till XXI century	2	2	8
5	Legal ontology: the essence and the structure of law	2	2	7

6	Legal anthropology: humanistic essence of law. Law in human being and human being in law	2	2	8
7	Legal axiology: values in law	2	2	8
8	Legal epistemology: verity in law	1	1	6
	Всього за курсом	15	15	60

Заочна форма:

	Теми	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	The subject, the tasks, methods and functions of the Philosophy of law			10
2	Philosophy of law since Ancient Age till XVI c.			10
3	Philosophy of law of Modern Age	1	1	10
4	Philosophy of law from the early 20th century till XXI century	1	1	10
5	Legal ontology: the essence and the structure of law			10
6	Legal anthropology: humanistic essence of law. Law in human being and human being in law	1	2	10
7	Legal axiology: values in law	1	2	10
8	Legal epistemology: verity in law			10
	Всього за курсом	4	6	80

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

Денна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	Theme 1. The subject, the tasks, methods and functions of the Philosophy of law <ol style="list-style-type: none"> 1. Philosophy of law as a scientific and study subject 2. The subject of Philosophy of law 3. The structure of Philosophy of law 4. The tasks and functions of Philosophy of law 5. The methods of Philosophy of law 6. Philosophy of law in the sciences' system 7. The role of Philosophy of law for jurists
2	Theme 2. Philosophy of law since Ancient Age till XXI c. <ol style="list-style-type: none"> 1. Philosophy of law in Ancient Greece 2. Roman and medieval legal conceptions 3. Philosophy of law in the early modern period (1600–1800) 4. The 19th century's Philosophy of law

	<ol style="list-style-type: none"> 5. Philosophy of law from the early 20th century till XXI century <ol style="list-style-type: none"> a. a Positivism b. b Realism
3	<p>Theme 3. Philosophy of law of Modern Age</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Philosophy of law in the early modern period (1600–1800) 2. The command theory of law 3. The common-law theory of law 4. Thomas Hobbes 5. The 19th century’s Philosophy of law 6. Jeremy Bentham 7. John Austin
4	<p>Theme 4. Philosophy of law from the early 20th century till XXI century</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Positivism <ol style="list-style-type: none"> a) Hans Kelsen b) H.L.A. Hart c) Joseph Raz d) Ronald Dworkin e) John Finnis f) The problem of the Nazis 2. Realism <ol style="list-style-type: none"> a) Alf Ross b) Karl Llewellyn
5	<p>Theme 5. Legal ontology: the essence and the structure of law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Chaos, order and harmony as forms of social being. 2. The ontological essence of law. Legal reality. 3. Natural and positive law as the main elements of legal reality. 4. The forms of law’s existence: legal ideas, laws, legal social life.
6	<p>Theme 6. Legal anthropology: humanistic essence of law. Law in human being and human being in law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Legal anthropology as a part of Philosophy of Law 2. “What is law” as a question of legal anthropology 3. Processual paradigm: order and conflict in legal anthropology 4. Case study approach in anthropology of laws 5. Issues of terminology and ethnology 6. Processes and methodologies in legal anthropology 7. Key questions in legal anthropology
7	<p>Theme 7. Legal axiology: values in law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. State of law phenomenon in philosophy of law. 2. Civil society idea in philosophy of law. 3. The problem of legitimacy and legalization in philosophy of law. 4. The crisis of modern law and the ways of its overcoming. 5. Social values’ system and hierarchy. 6. Social aims, values and ideals in law. 7. Law as a meaning of individual values realization. 8. Legal and moral norms from the point of view of philosophy of law. 9. Equality as a key concept in philosophy of law.
8	<p>Theme 8. Legal epistemology: verity in law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The essence and characteristic of legal epistemology. 2. The category of verity as a key one in legal epistemology. 3. The levels of verity cognition in law and in legal practice.

4.2. Заочна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Theme 1. Philosophy of law of XVII–XXI c.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 1. Philosophy of law in the early modern period (1600–1800) <ol style="list-style-type: none"> a. The command theory of law b. The common-law theory of law c. Thomas Hobbes 2. The 19th century’s Philosophy of law <ol style="list-style-type: none"> a. Jeremy Bentham b. John Austin 3. Positivism <ol style="list-style-type: none"> a. Hans Kelsen b. H.L.A. Hart c. Joseph Raz d. Ronald Dworkin e. John Finnis 4. Realism <ol style="list-style-type: none"> a. Alf Ross b. Karl Llewellyn
2	<p>Theme 2. Legal anthropology and legal axiology</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Legal anthropology as a part of Philosophy of Law 2. “What is law” as a question of legal anthropology 3. Case study approach in anthropology of laws 4. Processes and methodologies in legal anthropology 5. Key questions in legal anthropology 6. State of law phenomenon in philosophy of law. 7. Civil society idea in philosophy of law. 8. The problem of legitimacy and legalization in philosophy of law. 9. The crisis of modern law and the ways of its overcoming. 10. Social values’ system and hierarchy. 11. Social aims, values and ideals in law. 12. Law as a meaning of individual values realization. 13. Legal and moral norms from the point of view of philosophy of law. 14. Equality as a key concept in philosophy of law.

4.1. Плани семінарських занять

Денна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Theme 1. The subject, the tasks, methods and functions of the Philosophy of law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Philosophy of law as a scientific and study subject 2. The subject of Philosophy of law 3. The structure of Philosophy of law 4. The tasks and functions of Philosophy of law 5. The methods of Philosophy of law 6. Philosophy of law in the sciences’ system 7. The role of Philosophy of law for jurists
2	<p>Theme 2. Philosophy of law since Ancient and Middle Ages</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Philosophical background of Far Eastern law. 2. Philosophy of law in Judaism.

	<ol style="list-style-type: none"> 3. Philosophy of law in Ancient Greece and Ancient Rome. 4. The essence of medieval legal conceptions.
3	<p>Theme 3. Philosophy of law since Ancient Age till XXI c.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Philosophical and legal conceptions of Renaissance. 2. Natural law's conceptions of Modern Age. 3. The legal problems in German classical and post-classical theories. 4. Legal problems in Marxism philosophy. 5. Socialistic conceptions of law in XIX and XX centuries. 6. Philosophy of law in XXI century.
4	<p>Theme 4. Philosophy of law from the early 20th century till XXI century</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Positivism <ol style="list-style-type: none"> a. Hans Kelsen b. H.L.A. Hart c. Joseph Raz d. Ronald Dworkin e. John Finnis f. The problem of the Nazis 2. Realism <ol style="list-style-type: none"> a. Alf Ross b. Karl Llewellyn
5	<p>Theme 5. Legal ontology: the essence and the structure of law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Chaos, order and harmony as forms of social being. 2. The ontological essence of law. Legal reality. 3. Natural and positive law as the main elements of legal reality. 4. The forms of law's existence: legal ideas, laws, legal social life.
6	<p>Theme 6. Legal anthropology: humanistic essence of law. Law in human being and human being in law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Legal anthropology as a part of Philosophy of Law 2. "What is law" as a question of legal anthropology 3. Processual paradigm: order and conflict in legal anthropology 4. Case study approach in anthropology of laws 5. Issues of terminology and ethnology 6. Processes and methodologies in legal anthropology 7. Key questions in legal anthropology
7	<p>Theme 7. Legal axiology: values in law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. State of law phenomenon in philosophy of law. 2. Civil society idea in philosophy of law. 3. The problem of legitimacy and legalization in philosophy of law. 4. The crisis of modern law and the ways of its overcoming. 5. Social values' system and hierarchy. 6. Social aims, values and ideals in law. 7. Law as a meaning of individual values realization. 8. Legal and moral norms from the point of view of philosophy of law. 9. Equality as a key concept in philosophy of law.
8	<p>Theme 8. Legal epistemology: verity in law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The essence and characteristic of legal epistemology. 2. The category of verity as a key one in legal epistemology. 3. The levels of verity cognition in law and in legal practice.

4.2. Заочна форма навчання

№	Тема заняття / план
1	<p>Theme 1. Philosophy of law of XVII–XXI c.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 1.Philosophy of law in the early modern period (1600–1800) <ol style="list-style-type: none"> a. The command theory of law b. The common-law theory of law c. Thomas Hobbes d. The 19th century’s Philosophy of law e. Jeremy Bentham f. John Austin 2. Positivism <ol style="list-style-type: none"> a. Hans Kelsen b. H.L.A. Hart c. Joseph Raz d. Ronald Dworkin e. John Finnis 4. Realism <ol style="list-style-type: none"> a. Alf Ross b. Karl Llewellyn
2	<p>Theme 2. Legal Antropology</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Legal anthropology as a part of Philisophy of Law 2. “What is law” as a question of legal anthropology 3. Processual paradigm: order and conflict in legal anthropology 4. Case study approach in anthropology of laws 5. Issues of terminology and ethnology 6. Processes and methodologies in legal anthropology 7. Key questions in legal anthropology
3	<p>Theme 3. Legal axiology: values in law</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. State of law phenomenon in philosophy of law. 2. Civil society idea in philosophy of law. 3. The problem of legitimacy and legalization in philosophy of law. 4. The crisis of modern law and the ways of its overcoming. 5. Social values’ system and hierarchy. 6. Social aims, values and ideals in law. 7. Law as a meaning of individual values realization. 8. Legal and moral norms from the point of view of philosophy of law. 9. Equality as a key concept in philosophy of law.

5.Завдання для самостійної роботи

Денна форма

5.1. Обов’язкові види самостійної роботи

Написання наукової доповіді або есе (на вибір) з подальшим виступом-презентацією роботи на Круглому столі

5.1.1. Тема наукової доповіді самостійно обирається студентом відповідно до його наукових інтересів та узгоджується з викладачем.

5.1.2.Теми есе:

1. Philosophy of Law’s contribution into legal science
2. Classical theories of natural law
3. Critic of classical theories of natural law

4. Legal positivism as theoretic concept
5. H. Hart vs John Austin
6. H. Hart's theory: primary and secondary rules
7. Legal realism
8. John Finnis: fundamental values and natural law
9. Internal morality of law (by L. Fuller).
10. Law as a value in R. Dworkin's theory
11. Legitimacy of authority and obligation of subjects
12. Philosophic anarchism
13. Legal obligations in natural law theory
14. Theory of social contract
15. Idea of freedom in J.S. Mill's interpretation
16. P. Dewlin's legal didacticism
17. Freedom, tolerance and the right to privacy
18. Legal paternalism
19. The theory of teleological retributivism of R. Nozik
20. Retributivism and consequentialism in the problem of crime and punishment
21. Postmodern jurisprudence
22. Legal jusnaturalism
23. Freedom, equality and the state
24. The phenomenon of "Soviet law"
25. Private law: regulated and unregulated freedom
26. Freedom, law, statutes
27. Morality of law
28. The science of law in society
29. Power and law
30. Natural law in a democratic society

5.2. Вибіркові види самостійної роботи (необов'язкові).

1. Тези доповіді на студентську наукову конференцію.

Студенти за бажанням обирають науково-практичну або наукову конференцію, самостійно, або, консультуючись з викладачем, формулюють тему доповіді з актуальних питань застосування юридичної техніки.

Тези доповіді повинні бути оригінальним авторським рукописом, мати наукову новизну, відповідати напряму роботи конференції і оформлені відповідно до вимог, які висуваються організатором у інформаційному повідомленні.

2. Участь у заходах неформального навчання.

Студенти обирають самостійно, або за рекомендацією викладача, навчальний курс на доступних платформах (EdEra, Prometheus тощо) відповідно тематиці навчальної дисципліни, узгоджують захід і тему з викладачем, а після закінчення курсу надають сертифікату про участь у відповідних заходах.

Орієнтовний перелік програм для неформального навчання:

1. Introduction to Legal Philosophy. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=AuJETI68Qx0>
2. Basics of Legal Philosophy. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=7EyPdKg1Lro>
3. How Universal is Liberalism (Ronald Dworkin). URL:
https://www.youtube.com/watch?v=_G6NVP6Yn0c
4. ANU Legal Scholars Re-enact Hart-Fuller Debate.
URL: https://www.youtube.com/watch?v=1IPSUold_XI&t=4s
5. What is Legal Positivism? URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=ATtqAjOkqwk>
6. Summary of John Austin's Theory of Law. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=0F62gA1LGfw>
7. Hart. Concept of Law. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=w5Oa1sxU3is>
8. Philosophy of Law. What is Law? URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=zqGQDk4q6qU>
9. Natural Law theory. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=r_UfYY7aWko
10. Aquinas on Natural Law. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=7kX1bR0-9PA>

Заочна форма навчання

Самостійна робота на заочній формі передбачає виконання контрольної роботи, виконання якої є **обов'язковим**, та написання тез доповіді для участі у науковій конференції та участь у заходах неформального навчання (**за бажанням**).

«0» варіант контрольної роботи

Variant 0

1. Explain the concept of civilization as a form of social order
2. Describe the critical function of law
3. Define the essence of legal axiology as a component of the philosophy of law

Variant 1

1. Identify the main question of the philosophy of law in the context of the main question of philosophy
2. Indicate the typology of socio-legal contradictions and analyze each of the types from the standpoint of the philosophy of law
3. Describe the ideas of natural law in the Renaissance-Baroque era

Variant 2

1. Describe the main functions of the philosophy of law
2. Define the concept of socio-legal contradiction
3. Analyze the fundamental values of natural law

Variant 3

1. Identify methods of learning the philosophy of law
2. Describe the archaic primordial norms
3. Analyze the natural and historical roots of the monarchy and the republic

Variant 4

1. Describe the philosophy of law as a science and academic discipline
2. Discover the essence of the concept of "social antagonism" from the standpoint of the philosophy of law
3. Analyze the main provisions of the philosophy of anarchy

Variant 5

1. Define the subject of philosophy of law as a science and academic discipline
2. Analyze the essence of anomie as a characteristic of social chaos
3. Explain the concept of justice as a fundamental legal value

Variant 6

1. Define the purpose and objectives of the philosophy of law
2. Describe the Christian model of socio-legal reality
3. Analyze the egalitarian function of law

Variant 7

1. Analyze the relationship of philosophy of law with other sciences
2. Explain the concept of civilization as a form of social order
3. Describe the vital, social, spiritual components of the individual as a subject of law

Variant 8

2. Determine the place of philosophy of law in the system of legal and philosophical sciences
2. Discover the essence of law in the system of normative-value bases of existence
3. Analyze the ideas of natural law in ancient Greek philosophy

Variant 9

1. Define the role of philosophy of law in the training of a lawyer
2. Analyze the concept of legal reality in the philosophy of law
3. Describe the critical function of law

Variant 10

1. Indicate the main stages of development of the science of philosophy of law and give them a brief description
2. Analyze the differences between natural and positive law from the standpoint of the philosophy of law

3. Give a general description of legal epistemology as a component of the philosophy of law

Variant 11

1. Analyze the basic historiosophical models of development of legal civilizations
2. Describe the normative mythological consciousness
3. Discover the essence of legal axiology as a component of the philosophy of law

Variant 12

1. Discover the essence of axial time as an era of genesis of legal civilizations and philosophical and legal consciousness
2. Describe the ontology of law as part of the philosophy of law
3. Specify the moral and legal problems of conflictology of social behavior:

Variant 13

1. Identify the philosophical and ethical foundations of Confucian legal civilization
2. Describe the place of the rule of law in the rational type of consciousness
3. Analyze the main stages, levels and methods of cognition in law

Variant 14

1. Analyze the religious and legal foundations of the Jewish legal tradition
2. Identify the solution to the problem of the existence of law in line with the logistic, ontological and libertarian-legal concepts of legal understanding
3. Describe freedom as a legal value

Variant 15

1. Define the essence of law as a form of freedom
2. Describe the legal civilization and philosophical culture of ancient Greece
3. Analyze the communicative function of law

Variant 16

1. Discover the essence of Roman legal civilization and philosophical consciousness
2. Analyze the relationship between natural and positive law in terms of philosophy of law
3. Describe the cognitive processes in lawmaking

Variant 17

1. Identify the religious and ethical foundations of Islamic legal civilization
2. Analyze the essence of natural-legal consciousness
3. Describe the cognitive processes in law enforcement

Variant 18

1. Explain the concept of ontological foundations of socio-legal reality
2. Describe the unity and interaction of natural and positive law
3. Establish a connection between the natural law teachings of the New Age and Protestantism

Variant 19

1. Analyze the known philosophical and legal approaches to the category of social and legal harmony
2. Describe the natural-legal philosophy of classicism of the XVII century.
3. Identify the role and place of motivational conflicts in the moral and legal consciousness

Variant 20

1. Establish the essence of the agonal type of socio-legal contradictions
2. Analyze the approaches to the category of natural law in the works of Ukrainian thinkers of the XVIII-XIX centuries.
3. Define the role of legal practice as a criterion of legal truth

Variant 21

1. Analyze the principle of the inalienability of natural human rights
2. Describe the antagonistic type of socio-legal contradictions
3. Discover the essence of the category of truth as the central category of legal epistemology

Variant 22

1. Describe the normative nature of the religious type of consciousness
2. Discover the essence of law as a tool for maintaining social order and justice
3. Analyze the existing philosophical rationale for human rights

Variant 23

1. Analyze the ontological foundations of socio-legal reality
2. Establish the essence of the semiotic function of law
3. Describe the philosophical model of the genesis of the rule of law

Variant 24

1. Analyze the structure of legal reality: legal institutions, legal relations, legal consciousness
2. Determine the civilizational value of law from the standpoint of the philosophy of law
3. Establish the philosophical and ideological principles of criticism of the state and law in the social philosophy of Marxism

Variant 25

1. Describe the categorical imperative of natural law in the philosophy of Kant

2. Define the mental prerequisites for legal awareness
3. Give the concept of anthropology, define and systematize its varieties. Specify the place of legal anthropology as a component of the philosophy of law

Variant 26

1. Establish the principles of positive law in its philosophical and legal understanding
2. Define the essence and contradictions of man in terms of philosophical and legal anthropology
3. Explain the concept of existentialism of moral and legal consciousness

Variant 27

1. Describe natural and positive law as the main elements of legal reality
2. Explain the concept of law as a value from the standpoint of the philosophy of law
3. Analyze the relationship between the rule of law and legal awareness and the legal culture of its population

Variant 28

1. Discover the essence of the absolute nature of the norms and values of natural law
2. Analyze the anthropological foundations of law from a philosophical and legal standpoint
3. Establish a connection between the welfare state and civil society in terms of philosophy of law

Variant 29

1. Analyze the Christian medieval religious and philosophical understanding of natural law
2. What values of law determine its civilizational value?
3. Establish a connection between law, power and the state from a philosophical and legal standpoint

Variant 30

1. Analyze the elements of the personal dimension of law: legal status, roles, legal awareness
2. Discover the essence of the revival of natural law in the twentieth century.
3. Explain the meaning of the concept of legal reality from a philosophical and legal standpoint

2. Участь у заходах неформального навчання.

Студенти обирають самостійно, або за рекомендацією викладача, навчальний курс на доступних платформах (EdEra, Prometheus тощо) відповідно тематиці навчальної дисципліни, узгоджують захід і тему з викладачем, а після закінчення курсу надають сертифікату про участь у відповідних заходах.

Орієнтовний перелік програм для неформального навчання:

1. Introduction to Legal Philosophy. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=AuJETI68Qx0>
2. Basics of Legal Philosophy. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=7EyPdKg1Lro>
3. How Universal is Liberalism (Ronald Dworkin). URL:
https://www.youtube.com/watch?v=_G6NVP6Yn0c
4. ANU Legal Scholars Re-enact Hart-Fuller Debate.
URL: https://www.youtube.com/watch?v=1IPSUold_XI&t=4s
5. What is Legal Positivism? URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=ATtqAjOkqwk>
6. Summary of John Austin`s Theory of Law. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=0F62gA1LGfw>
7. Hart. Concept of Law. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=w5Oa1sxU3is>
8. Philosophy of Law. What is Law? URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=zqGQDk4q6qU>
9. Natural Law theory. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=r_UfYY7aWko
10. Aquinas on Natural Law. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=7kX1bR0-9PA>

1. Забезпечення освітнього процесу

Проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер); Доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi; OS: Windows, Android, iOS; Browsers: Chrome / Opera / MozillaFirefox / MS Edge; Програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint; Skype, Zoom, GoogleMeet; Система електронного навчання Moodle 3.9; Тренінгова аудиторія (дошка, фліпчарт, маркери).

2. Інформаційні ресурси

Адреси в глобальній комп'ютерній мережі Internet

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
4. <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
8. <http://www.scilib.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

9. <http://www.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія
10. <http://library.nlu.edu.ua/> – наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
11. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/index.htm> – Форум права (електронне наукове фахове видання)
12. <http://ru.wikipedia.org> – Вікіпедія (свободная энциклопедия)
- <http://www.lawbook.by.ru> – Библиотека юриста

6. Підсумковий контроль

Test questions

1. The main question of the philosophy of law in the context of the main question of philosophy
2. Philosophy of law as a science and academic discipline
3. The subject of philosophy of law
4. The main functions of the philosophy of law
5. Methods of cognition of the philosophy of law
6. The purpose and objectives of the philosophy of law
7. The relationship of philosophy of law with other sciences
8. The place of philosophy of law in the system of legal and philosophical sciences
9. The role of philosophy of law in the training of a lawyer
10. The main stages of development of the science of philosophy of law
11. Historiosophical models of development of legal civilizations
12. Axial time as an era of genesis of legal civilizations and philosophical and legal consciousness
13. Philosophical and ethical foundations of Confucian legal civilization
14. Religious and legal foundations of the Jewish legal tradition
15. Legal civilization and philosophical culture of ancient Greece
16. Roman legal civilization and philosophical consciousness
17. Islamic legal civilization and its religious and ethical foundations
18. Ontology of law as a component of the philosophy of law
19. Ontological foundations of socio-legal reality
20. Anomie as a characteristic of social chaos
21. Civilization as a form of social order
22. Philosophical and legal approaches to the category of social and legal harmony
23. The concept of socio-legal contradiction
24. Typology of socio-legal contradictions
25. Social antagonism
26. Agonal type of socio-legal contradictions
27. Antagonistic type of socio-legal contradictions
28. Archaic primordial norms
29. Normativity of mythological consciousness

30. Normativity of the religious type of consciousness
31. Norms of law in the rational type of consciousness
32. Law in the system of normative-value bases of existence
33. The problem of existence of law in line with the logistic, ontological and libertarian-legal concepts of legal understanding
34. The concept of legal reality in the philosophy of law
35. Christian model of socio-legal reality
36. Ontological foundations of socio-legal reality
37. The structure of legal reality: legal institutions, legal relations, legal consciousness
38. Natural and positive law as the main elements of legal reality
39. Natural and positive law in terms of philosophy of law
40. Differences between natural and positive law
41. Unity and interaction of natural and positive law
42. Principles of positive law in the philosophical and legal understanding
43. The communicative function of law
44. Semiotic function of law
45. The egalitarian function of law
46. The critical function of law
47. Natural and legal consciousness
48. The absolute nature of the norms and values of natural law
49. The principle of the inalienability of natural human rights
50. Values of natural law
51. Ideas of natural law in ancient Greek philosophy
52. Christian medieval religious and philosophical understanding of natural law
53. Renaissance-Baroque foundations of natural law
54. Natural and legal philosophy of classicism of the XVII century.
55. The relationship between the natural law teachings of modern times and Protestantism
56. Categorical imperative of natural law in the philosophy of Kant
57. The category of natural law in the works of Ukrainian thinkers of the XVIII-XIX centuries.
58. Philosophy of anarchy
59. Philosophical model of the genesis of the rule of law
60. Critique of the state and law in the social philosophy of Marxism
61. Natural and historical roots of the monarchy and the republic
62. The revival of natural law in the twentieth century.
63. Philosophical substantiation of human rights
64. Legal axiology as a component of the philosophy of law
65. Values in law and law as a value
66. Freedom as a value. Law as a form of freedom
67. Justice as a basic legal value
68. Law as a tool for maintaining social order and justice
69. Civilizational value of law

70. The concept of anthropology, definition and systematization of its varieties.
Legal anthropology as a component of the philosophy of law
- 71. Anthropological foundations of law
  - 72. Personal dimension of law: legal status, roles, legal awareness
  - 73. Mental prerequisites for legal awareness
  - 74. Existentialism of moral and legal consciousness
  - 75. Motivational conflicts in the moral and legal consciousness
  - 76. Conflictology of social behavior: moral and legal problems
  - 77. The essence and contradictions of man in terms of philosophical and legal anthropology
  - 78. Vital, social, spiritual components of personality
  - 79. General characteristics of legal epistemology as a component of the philosophy of law
  - 80. The category of truth as a central category of legal epistemology
  - 81. The main stages, levels and methods of cognition in law
  - 82. Cognitive processes in lawmaking
  - 83. Cognitive processes in law enforcement activities
  - 84. Legal practice as a criterion of legal truth

Зразок залікового білету:

Petro Mohyla Black Sea National University

Level of higher education - second (master's)

Specialty 081 "Law"

Semester I

Course "Philosophy of Law"

CREDIT TICKET № 0

- 2. Legal epistemology as a component of the philosophy of law
- 2. Philosophical substantiation of human rights.

Approved by Department of History and Theory of State and Law

Protocol № _____ from “ ___ ” _____ 20____

Head of the Department of History and Theory of State and Law ___ I.S.

Lisna

Examiner _____ S.G. Kovalova

1. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Участь в обговоренні питань, винесених на семінарське заняття (7 б. х 8 зан.)	56
2	Написання есе/наукової доповіді та виступ на Круглому столі	14
3	Залік	30
	Всього	100
Самостійна робота		
1	Тези доповіді на студентську конференцію	*
2	Участь у заходах неформального навчання	**
	Всього	100

*Написання тез доповіді для участі у науковій конференції (за бажанням)

** Участь у заходах неформального навчання (за бажанням)

Оцінювання роботи студента на семінарському занятті відбувається на основі таких критеріїв:

Оцінювання роботи студента на семінарському занятті відбувається на основі таких критеріїв:

Високий рівень (7 балів). Студент має глибокі, міцні і систематичні знання всіх теоретичних положень теми, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно довести важливі висновки, принципи, використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання, пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з уже вивчених юридичних та загальноосвітніх дисциплін. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань. При виконанні практичних завдань студент дотримується усіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.

Рівень вище середнього (5-6 балів). Студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття, категорії і принципи теми, а також пов'язати їх з реальними явищами, може привести вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести приклади їх застосування в практичній діяльності, може самостійно довести їх. Демонструє здатність пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з дисципліни. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент самостійно розв'язує типові (або за визначеним алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій та перетворень.

Середній рівень (3,5-4 бали). Студент знає основні поняття, категорії і термінологію теми, може сформулювати базові принципи теми, пов'язати їх з деякими реальними явищами, може привести в основному вірне вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести окремі приклади їх застосування в практичній діяльності, але не завжди може самостійно довести їх. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь в основному логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент в цілому володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій, допускає незначну кількість помилок, які виправляє самостійно, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату.

Достатній рівень (2-3 бали). Студент відтворює основні поняття і визначення теми, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теорії, знає істотні ознаки (засади) основних інститутів та їх відмінність, може визначити окремі термінологічні дефініції теоретичного положення за словесним формулюванням і навпаки; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.

Низький рівень (1 бал). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу теми елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і правові явища. У відповіді цілком відсутня самостійність. Студент знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями теми, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії (риса, принципи). Не здатний пов'язати матеріал теми з раніше вивченим матеріалом.

Критерії оцінювання есе/наукової доповіді

Оцінка виставляється з урахуванням двох параметрів: 1) якість виконаної роботи; 2) якість виступу з доповіддю на Круглому столі.

Оцінювання тексту есе/наукової доповіді:

9-10 БАЛІВ: студент послідовно, обґрунтовано та теоретично правильно виклав матеріал; продемонстрував здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, здійснив критичний огляд визначень, наведених різними авторами в різних джерелах; продемонстрував здатність робити логічні висновки та узагальнення; здатність висловлювати та аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; використовував фактичні та статистичні дані. Наукова доповідь містить всі необхідні структурні елементи. Оформлення бібліографічного списку відповідає чинним вимогам.

7-8 БАЛІВ: студент послідовно, обґрунтовано та теоретично правильно виклав матеріал; продемонстрував здатність здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, здійснив критичний огляд визначень, наведених різними авторами в різних джерелах; продемонстрував здатність робити логічні висновки та узагальнення; але не в повній мірі аргументував власне ставлення до альтернативних поглядів на певне питання; недостатньо використав фактичні та

статистичні дані. Наукова доповідь містить всі необхідні структурні елементи. Оформлення бібліографічного списку відповідає чинним вимогам.

5-6 БАЛІВ: структура доповіді в основному витримана, студент вірно виконав більшу частину роботи, але при написанні допущені неточності, або відсутня мінімально необхідна кількість висновків, недостатньо логічних та обґрунтованих пояснень, допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій. В матеріалах відсутні необхідні докази та аргументи, студент лише частково висвітлює тему. Зроблені висновки є помилковими або поверховими. Доповідь містить зайвий матеріал, що не відповідає змісту теми і свідчить про нездатність студента зрозуміти її зміст.

3-4 БАЛІ: є неточності у структурній побудові доповіді, зміст есе або доповіді є переказом тексту 2-3 підручників, обсяг роботи є недостатнім для викладення обраної проблеми і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.

1-2 БАЛІ: текст есе або доповіді в основному повторює текст підручника або Інтернет-джерела, тема не розкрита, є істотні недоліки у структурі роботи, в бібліографічному списку менше 2 наукових джерел і він подається не за сучасними правилами.

0 БАЛІВ: студент зовсім не висвітлює дискусійну тему або висвітлює її неправильно. Не витримана структура доповіді або есе. Текст роботи є повністю ідентичним тексту підручника чи конспекту або повністю ідентичним аналогічній роботі іншого студента на таку ж тему.

Оцінювання виступу (презентації) доповіді на Круглому столі:

4 БАЛІ: презентація пов'язана з метою і предметом дослідження; результати дослідження узагальнюються з метою формулювання важливих і значущих висновків за темою дослідження, презентація має в основі ключові положення, які повністю розкривають тему дослідження, презентація надає інформацію в логічній послідовності, презентація завершується, змушуючи замислитись над ідеєю і темою дослідження.

3 БАЛІ: всі частини презентації містять важливі твердження за темою дослідження, результати дослідження узагальнюються з метою формулювання висновків за темою дослідження, презентація має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, презентація починається із вступу, надає інформацію в певному порядку і завершується викладенням важливих моментів дослідження.

2 БАЛІ: основні частини презентації містять важливі твердження за темою дослідження, але деякі фрагменти не мають відношення до теми, деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими, презентація має в основі декілька ключових положень, однак вони перевантажені інформацією або позбавлені інформації, презентація має вступ і висновки, однак вони не спонукають замислитись над темою дослідження. послідовність надання інформації не сприяє повністю розкрити тему дослідження.

1,5 БАЛІ: презентація має тему, однак багато її частин не має відношення до теми дослідження, висновки практично відсутні або є нелогічними, в

презентації не визначені ключові положення, презентація не містить вступу і висновків. побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження.

1 БАЛ: презентація є простим переказом тексту підручника або Інтернет-джерела, студент може відповісти на запитання щодо основного змісту теми.

0 БАЛІВ: студент не здатний самостійно відтворити зміст доповіді або відповісти на запитання щодо його основної проблематики.

Заочна форма навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Участь в обговоренні питань, винесених на семінарське заняття (10 б. х 3 зан.)	30
2	Виконання контрольної роботи	40
4	Залік	30
	Всього	100
Самостійна робота		
1	Тези доповіді на студентську конференцію	*
2	Участь у заходах неформального навчання	**
	Всього	100

*Написання тез доповіді для участі у науковій конференції (за бажанням)

** Участь у заходах неформального навчання (за бажанням)

Оцінювання роботи студента на семінарському занятті відбувається на основі таких критеріїв:

Високий рівень (9-10 балів). Студент має глибокі, міцні і систематичні знання всіх теоретичних положень теми, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно довести важливі висновки, принципи, використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання, пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з уже вивчених юридичних та загальноосвітніх дисциплін. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань. При виконанні практичних завдань студент дотримується усіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.

Рівень вище середнього (7-8 балів). Студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття, категорії і принципи теми, а також пов'язати їх з реальними явищами, може привести вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести приклади їх застосування в практичній діяльності, може самостійно довести їх. Демонструє здатність пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з дисципліни. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент самостійно розв'язує типові (або за визначеним

алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій та перетворень.

Середній рівень (5-6 балів). Студент знає основні поняття, категорії і термінологію теми, може сформулювати базові принципи теми, пов'язати їх з деякими реальними явищами, може привести в основному вірне вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести окремі приклади їх застосування в практичній діяльності, але не завжди може самостійно довести їх. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь в основному логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент в цілому володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій, допускає незначну кількість помилок, які виправляє самостійно, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату.

Достатній рівень (3-4 бали). Студент відтворює основні поняття і визначення теми, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теорії, знає істотні ознаки (засади) основних інститутів та їх відмінність, може визначити окремі термінологічні дефініції теоретичного положення за словесним формулюванням і навпаки; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.

Низький рівень (1-2 бали). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу теми елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і правові явища. У відповіді цілком відсутня самостійність. Студент знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями теми, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії (рис, принципи). Не здатний пов'язати матеріал теми з раніше вивченим матеріалом.

Оцінювання контрольної роботи студента відбувається на основі таких критеріїв:

Високий рівень (35-40 балів). Студент демонструє глибокі, міцні і систематичні знання всіх теоретичних положень теми, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно довести важливі висновки, принципи, використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання, пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з уже вивчених юридичних та загальноосвітніх дисциплін. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань. Студент здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.

Рівень вище середнього (26-34 бали). Студент самостійно формулює основні поняття, категорії і принципи теми, а також пов'язує їх з реальними явищами. Демонструє здатність пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з дисципліни. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим.

Середній рівень (18-25 балів). Студент може сформулювати базові принципи теми, пов'язати їх з деякими реальними явищами, може привести в основному вірне

вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести окремі приклади їх застосування в практичній діяльності, але не завжди може самостійно довести їх. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь в основному логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент в цілому володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій, допускає незначну кількість помилок, які виправляє самостійно, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату.

Достатній рівень (9-17 балів). Студент відтворює основні поняття і визначення теми, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, формулює основні положення теорії, знає істотні ознаки (засади) основних інститутів та їх відмінність; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може.

Низький рівень (1-8 балів). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу теми елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і правові явища. У відповіді цілком відсутня самостійність. Студент знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями теми, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії (риса, принципи). Не здатний пов'язати матеріал теми з раніше вивченим матеріалом.

7.Рекомендовані джерела інформації

a. Основні:

i. R. Pound. The Introduction to the Philosophy of Law. URL: <https://oll.libertyfund.org/title/pound-an-introduction-to-the-philosophy-of-law>

b. Додаткові:

1. I. Kant. The Philosophy of Law. URL: <https://socialsciences.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/kant/sciencelaw.pdf>

2. T. Hobbes. Leviathan. URL:

<https://www.sparknotes.com/philosophy/hobbes/section3/>

3. L. Fuller. The Morality of Law. URL: <https://www.repository.law.indiana.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3571&context=ilj>

4. H. Hart. The Concept of Law. URL: <https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780198717133.001.0001/oxfordhb-9780198717133-e-33>

5. K. Llewellyn. Jurisprudence: Realism in Theory and Practice. URL: <https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=3426&context=uclev>

6. R. Dworkin. Sovereign Virtue. The Theory and Practice of Equality. URL: <https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674008106>

7. R. Dworkin. Law's Empire. URL: <http://www.filosoficas.unam.mx/~cruzparc/empire.pdf>

8. B. Malinowski. *Crime and Custom in Savage Society*. URL: <https://wolnelektury.pl/media/book/pdf/crime-and-custom-in-savage-society.pdf>
9. H. Kelsen. *Pure Theory of Law*. URL: <https://www.jstor.org/stable/347959>
10. Ковальова С. Право як суспільна цінність у правосвідомості української шляхти XVI ст. Ювілейний збірник наукових праць на пошану Володимира Семеновича Кульчицького з нагоди 100-річчя від дня народження. За ред. доктора юридичних наук, професора Ігоря Бойка. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 231–240.
11. С. Ковальова. Життя земне і вічне у литовсько-руській правовій психології XVI ст. крізь призму інституту заповіту. *Аннали юридичної історії*. 2021. № 2. С. 37–51.